

עלון בנגינות מזמור ע"ר

בס"ד

כניסת שבת 7:12
ציאת שבת 8:30

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1065 ה' תמוז תשפ"ו

חקת

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

התורה מציינת את מיתת מרים בשנת הארבעים במדבר ומיד מספרת "וְלֹא הָיָה מִיָּמִים לְעֵדָה" (במדבר כ. ב) עם ישראל מתלוננים לפני משה ואהרן, והקב"ה מצווה את משה לקחת את מטהו ולדבר אל הסלע שיתן מימיו, אלא שבמקום לדבר משה רבינו מכה בסלע וכתוצאה מכך נגזר על משה ואהרן שלא להיכנס לארץ "יֵעָן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעַיִנִי בְּנִי יִשְׂרָאֵל לֵכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקֹּהֵל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם" (שם יב) מסביר רש"י: "שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים: מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דיבורו של מקום, קל וחומר אנו" אולם כיוון שמשה הכה בסלע במקום לדבר אליו נבצר מישאל ללמוד את המוסר היוצא מהקל וחומר ועל כן נענש.

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: אומנם נגרם חסרון בלימוד מוסר בקרב העם, אך לכאורה היה אפשר לתקן את המעוות על ידי שה' ישלח שוב את משה ואהרן לדבר אל סלע אחר והקב"ה יוציא ממנו מים וממילא ילמדו בני ישראל קל וחומר כמתוכנן בראשונה, מדוע אם כן נענש משה רבינו בחומרה כל כך גדולה?

והפליאה רבה יותר לאור העובדה שאכן הקב"ה נוקט בצעד זה; בהמשך הפרשה נאמר: "מִשְׁפָּחַם יִסְעוּ וַיָּזְנוּ מֵעַבְרַת אֶרְצָן...וּמִשְׁפָּחַם בָּאֲרֶה הוּא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר ה' לְמֹשֶׁה אֲסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מַיִם" (שם כא, יז-יט) מפורש בפסוק שה' ציווה למשה לאסוף את העם בכדי לתת להם מים, אך לא נאמר לו 'אסוף את העם על פי הבאר', מדייק מכאן הרב שבזמן הציווי הבאר לא היתה קיימת, ממילא יתכן שפשט הפסוקים הוא: הקב"ה נותן להם הזדמנות נוספת לדבר אל הסלע, ואכן בפעם הזאת משה אינו טועה אלא מדבר אל הסלע וממילא עם ישראל לומדים את המוסר הנזכר; ואולי זו הסיבה המביאה אותם לומר את השירה הסמוכה: "אֶן יֵשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בָאָר עַיְנֵי לָהֶ" (שם יז) שירה על הבאר שניתן לפרש אותה כהודאה להקב"ה על שנתן להם מים.

אומנם חז"ל פירשו שירה זו לא רק על בארה של מרים אלא אף על התורה. הבאר היא התורה ועם ישראל אומרים שירת הודיה על מתן תורה; אלא שאם נסביר כך, קשה: מדוע לא אמרו שירה זו בזמן נתינתה? מה ראו לחכות לסוף הארבעים שנה במדבר כדי לאומרה? אלא שלפי מה שהסברנו, רק עכשיו ראו בחוש את כוחה של תורה וכוחו של דבר ה', ועל כן ראו לנכון לומר שירה כעת לאחר שהבינו איזו מתנה נפלאה קיבלו שאפשר על ידה לשלוט על הבריאה כולה. יוצא אפוא שמשה רבינו אכן תיקן את העבירה של הכאת הסלע, מדוע אם כן לא התבטלה הגזרה הקשה הרובצת עליו שלא להיכנס לארץ?

אומר הרב: אומנם היה תיקון אך לא מושלם; חז"ל לימדונו שאינו דומה מה שהאדם לומד בצעירותו למה שלומד בזקנותו. המשנה אומרת: "אלישע בן אבויה אומר: הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על ניר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה? לדיו כתובה על ניר מחוק" (אבות פ"ד מ"ב)

אומנם בהמשך המשנה רבי חולק על אלישע בן אבויה ואומר שלא צריך להסתכל בקנקן אלא במה שיש בו, יש לפעמים קנקן חדש מלא ישן; ובכל זאת אינו דומה מה שאדם לומד בעודו ילד למה שלומד כשהוא מבוגר יותר. ממילא אם ה' רצה שבני ישראל ילמדו מוסר בקל וחומר מן הסלע לפני מספר חודשים והם לא למדו, גם אם עכשיו לומדים אותו זה כבר לא אותו דבר. הרי לנו שהטעות לא תוקנה לגמרי ועל כן הגזרה שלא להיכנס לארץ לא בוטלה.

הגמרא אומרת: "א"ר זירא אמר רב: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת" (שבת כא:) רבי ירמיה הסביר טעמו של רב: "קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה". חכמי בית המדרש אמרו הסבר זה לפני אביי ולא קיבל. מאוחר יותר כשרבין הגיע מארץ ישראל לבבל אמרו את אותו הסבר בשם רבי יוחנן, אביי קיבל אותו ואמר: אילו הייתי זוכה הייתי לומד זאת מלכתחילה. שואלת הגמרא: מהי נפקא מינה? הרי בכל זאת הוא למד אותו! אלא שהנפקא מינה ל"גירסא דינקותא", כשלומדים בגיל צעיר "מתקיים יותר משל זקנה" (רש"י) לכן הצטער אביי על שלא למד את הלימוד כבר בפעם הראשונה.

מוסר גדול אפשר ללמוד מדברים אלו. ישנם אנשים שלומדים מספרים משובשים מלאים דברי הבאי והבלים, וגם אם בגיל מאוחר יותר מנסים לתקן זאת זה כבר לא מועיל. הגמרא מספרת על רבי עקיבא שציוה את רבי שמעון בר יוחאי: "כשאתה מלמד את בנך למדוהו בספר מוגה... שבשתא כיון דעל על" (פסחים קיב.) אם יש שיבוש בלימוד קשה מאוד לתקן אותו, במיוחד צריכים להיזהר מספרים עם תכנים המעורבים בהשקפות פסולות או שמשמצים את תורתנו הקדושה וחז"ל; כל שכן ספרים המעוררים את תאוות יצר הרע, המכשילים את האדם באיסורי תורה כגון: "וְלֹא תִתְּנוּ אֲזָזִי לְבַבְכֶּם וְאֲזָזִי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֶתֶם זָזִים אֲזָזִיָּהֶם" (במדבר טו, לט)

יצר הרע הוא סוחר גדול וממולח, ומתנהג כמו שסוחרים לא הגונים מתנהגים: מייפים ומקשטים את הסחורה כדי שתראה משובחת למרות שבפנים הכל רקוב. כך מייפים ספרים עם כל מיני תמונות ומשפטים משכנעים כשבאמת דברי הכפירה מסתתרים בתוכם וחודרים לביתנו ולילדנו.

המשנה (סנהדרין ז:) מונה את אלו שאין להם חלק לעולם הבא וביניהם הקורא בספרים חיצוניים. הגמרא דנה לאיזה ספרים התכוון התנא, לספרי מינות וכפירה או אפילו ספר בן סירא וספרים כדוגמתו שלמרות שאין בהם דברי כפירה הם מלאים דברי הבאי ומביאים את האדם לידי ביטול תורה. הגמרא מביאה גם דוגמאות של דברים מועילים שיש בספר בן סירא ואעפ"כ אמרו עליו מה שאמרו; מה יגידו אם כן על ספרים המעוררים את היצר ומכשילים את האנשים? מה עם הילדים שנחשפים לכל מיני תועבות המסוגלות לגרום נזק בלתי הפיך?

בהגדה של פסח דורשים את הנאמר בהבאת ביכורים לבית המקדש: "וְאֵת עֲמֻלָּנוּ" אלו הבנים ואכן כל עמלנו הם בנינו היקרים, המופקדים אצלנו לתקופה מסוימת; חייבים לשמור עליהם מכל המזיקין ולחנך אותם על דרך הישרה, בספרים קדושים כמסורת אבותינו.

כוחות האדם מוגבלים, ככל שיכניס לראשו דברים בטלים - פחות מקום יהיה לדברי תורה. אשרי מי שזוכה למלא את ראשו בדברים שבקדושה, ביראת שמים, התמדה בלימוד התורה - אלו הם הדברים שבונים את האדם ומביאים אותו לחיי העולם הבא.

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריבה זצ"ל

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרשין בן ברנרדו, דניאל בן שרה, דוד הרוש בן לאה, ויצמן מור בן גורג'יה, בנימין בן נדרה, שמחה דניאל בן שמואל ושרה, יצחק בן מוזל טוב, יעקב יהושע בן חיים יחזקאל, שלמה ידידיה בן עליזה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילון בן מרים, גיל יצחק בן סוכבה, אברהם חולי בן שמחה, מרת אמי אולגה בת קלרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים, מיכל בת אורלי, דונה דני בת זוהר, מרים קוקי בת הלנה ת.ב.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד